

**Stigmatizácia
injekčných užívateľov
drog ako klientov harm
reduction služieb na
Slovensku**

MGR. SABÍNA BRÉDOVÁ
OBČIANSKE ZDRUŽENIE PRIMA
SEČ, 12.6.2024

ROZVOJ TEÓRIÍ O STIGMATIZÁCII

(1950 - 2000)

Goffman (1963) - stigmatizácia je interakcia medzi stigmatizovaným a normálnym, rozdelenie ľudí do troch skupín (stigmatizovaní, normálni, múdri).

Scheff (1966) - proces označovania je hlavnou „príčinou“ duševných chorôb. Jeho odkaz prežíva v americkej lekárskej sociológii v upravenej teórii označovania duševných chorôb.

Freidson (1970) - Rozvoj „perspektívy označovania“ v USA podnietil sociológov, aby aplikovali svoje poznatky na zdravie.

Durkheim (1985) - stigmatizácia ako výsledok interakcie medzi soc. skupinami (normy) s následkom soc. vylúčenia (je to však menné).

ROZVOJ TEÓRIÍ O STIGMATIZÁCI

SEBA STIGMATIZÁCIA

(1950 - 2000)

Práve v oblasti medicíny sa prvýkrát použil pojem seba-stigmatizácie, ktorý hovorí o internalizácii stigmy čo vedie k pocitom vnútornej hanby za svoj zdravotný status, strach z neprijatia spoločnosťou atď. Táto tendencia je prítomná v štúdiách epilepsie v USA z roku 1983 (**Schneider a Conrad, 1983**) a tomu podobnej vo Veľkej Británii (**Scambler, Hopkins, 1986**). V oboch štúdiách sa autori zhodujú na fakte, že internalizovaná stigma ktorá je pociťovaná osobou, ktorej sa zmenený zdravotný status týka je často silnejšia, ako stigma smerujúca z vonkajšieho prostredia od majoritnej spoločnosti.

ROZVOJ TEÓRIÍ O STIGMATIZÁCII

(2000 - SÚČASNOSŤ)

OD SOCIOLOGIE V MEDICÍNE SA POSÚVAME K SOCIÁLNEJ SOCIOLOGII A SOCIOLOGII V PSYCHOLOGII

Link a Phelan (2001) - od stigmatizácie k diskriminácii, zavádzajú pojem štrukturálna alebo inštitucionálna diskriminácia a tzv. zneschopňujúce prostredie.

Falk (2003) - stigma existencionálna a nadobudnutá (rozvoj Goffmanovej teórie 3 typov stigmy)

Parker, Aggleton (2003) - stigma funguje v bode priesečníka medzi kultúrou, mocou a odlišnosťou.

Kleinman, Hall-Clifford (2009) - politická moc a legislatíva ako hlavné zdroje inštitucionálnej diskriminácie a stigmatizácie.

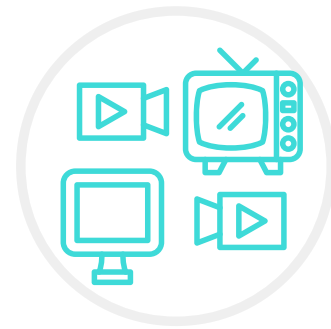
Lamont (2016) - kolektívna zodpovednosť, neprimerané prerozdelenie zdrojov a zákony. **2018** - zvýšenie xenofóbie a vplyv populistických politických strán.

ČO A KTO STIGMU ROZVÍJA?

ZDRAVOTNÍCKI PRACOVNÍCI

stigma voči OST, voči typom užívateľov podľa druhu užívania, podľa látky užívania, prekážky v starostlivosti (Botticeli 2017, Rössler, 2016, Zwick, 2020, Loch. 2013)

MÉDIÁ A TERMINOLÓGIA

terminologicky nekorektný slovník, bez etiky, senzácie (Smith 2007 - 2011, Kelly 2010, Zwick 2020, Bessette 2020)

ONLINE PRIESTOR

dezinformácie, tajné komunity, online predaj (Atayde 2021, Lucenno, Leanna. 2017, Wilkins et al. 2019; Gonzalez-Padilla a Tortolero-Blanco 2020; Kudchadkar a Carroll 2020)

SPOLOČNOSŤ

segregácia, petície, populistická politika, vplyv na financovanie a zákony

(Settler et al. 2021, Jeal et al. 2017, Goodyear et al. 2018, Sorsdahl et al. 2012, Corrigan. 2008, Jimenez et al. 2014, Toner et al. 2008, Lee et al. 2017, Stowe et al. 2022, Kteily-Hawa. 2022...)

SMOKING IS BELIEVING!

During the summer season of extra smoking — begin enjoying the cigarette of *extra smokes!* Everyone can afford the coolness, the true mildness, the ripe, delicate taste and fragrance of smoking pleasure at its best. *More smoking for your money.*

Dr. Batty's

For Your Health
ASTHMA CIGARETTES
SINCE 1902

For the temporary relief of
paroxysms of asthma

EFFECTIVELY TREATS:

ASTHMA, HAY FEVER, FOUL BREATH
ALL DISEASES OF THE THROAT,
HEAD COLIC, BRONCHITIS, SORE

COCAINE TOOTHACHE DROPS

Instantaneous Cure!
PRICE 15 CENTS.

Prepared by the
LLOYD MANUFACTURING CO.

219 HUDSON AVE., ALBANY, N. Y.

For sale by all Druggists.

(Registered March 1885.) See other side

BAYER
PHARMACEUTICAL PRODUCTS.

We are now sending to Physicians through the United States Literature and samples of

ASPIRIN

The substitute for the Salicylates, agreeable of taste, free from unpleasant after-effects.

HEROIN

The substitute for Cocaine.

HEROIN HYDROCHLORIDE

The most reliable salt. You will have call for them. Order a supply from your doctor.

Manufactured by
FARBENFABRIKEN OF ELBERFELD CO.
40 Stone Street, New York.

HEROIN

AFTER A HECTIC DAY

THAT'S THE TELEPHONE — NO, IT'S THE DOORBELL I'LL NEVER HAVE DINNER ON TIME

Take
DR. MILES NERVINE

Broken rest last night, a little spat with Jim at breakfast, grease spilled on the dining room rug, telephone and door bell jangling every few minutes. But why go on? We all have our "off" days.

Dr. Miles Nervine brings soothing relief when you are Nervous, Irritable, Excitable, Sleepless or Restless. It has been making good in millions of American homes for nearly sixty years.

If you have never used Dr. Miles Nervine, try it. If you have, check up on your supply now. Be sure to read directions on package.

At your Drug Store in 25c and \$1.00 Bottles

DR. MILES LIQUID NERVINE

AFTER A HECTIC DAY

THAT'S THE TELEPHONE — NO, IT'S THE DOORBELL I'LL NEVER HAVE DINNER ON TIME

Try Literally
Any Other Method of Relaxation
INSTEAD OF DRINKING BROMIDE

Broken rest last night, a little spat with Jim at breakfast, grease spilled on the dining room rug, telephone and door bell jangling every few minutes. But why go on? We all have our "off" days.

Rather than use Dr. Miles Nervine — a sedative with chronic toxicity that can cause Nervousness, Irritability, Restlessness, Psychosis, or Coma — work it out with Jim, clean the rug, unplug the telephone, and get some rest.

If you have never used Dr. Miles Nervine, don't start now. If you have, dump your supply and find other ways to cope with life that aren't neurologically damaging.

At your Drug Store in 25c and \$1.00 Bottles

DR. MILES LIQUID NERVINE

Steady NERVES

HELLO! MARY WHAT TIME WILL — SAY WHAT'S THAT NOISE HOW CAN YOU STAND IT?

OH! THATS THE CHILDREN PLAYING — SINCE I HAVE BEEN TAKING NERVINE NOTHING BOTHERS ME

When you are restless, sleepless, nervous, try
Dr. Miles Nervine
Your money back if it fails to relieve you. At your drug store. Small package 25 cents. Large package \$1.00.

DR. MILES' NERVINE LIQUID AND EFFERVESCENT TABLETS

KTO JE PRIMA A ČO MY NA SLOVENSKU?

1998 - peší streetwork, 1.kontaktné centrum od 2005, streetwork návratnosť ihiel 78,27% s rastúcim trendom

rok 2023 - 3 295 kontaktov, 136 000 vydaných ihiel, 300 ihiel na klienta/rok

vlastná lekárka, ošetrovateľ, psychológovia a sociálni pracovníci

2023 - nová lokalita Dunajská Streda (rómska komunita)

2023 - zmena zákona (január, jún) - HCV liečba

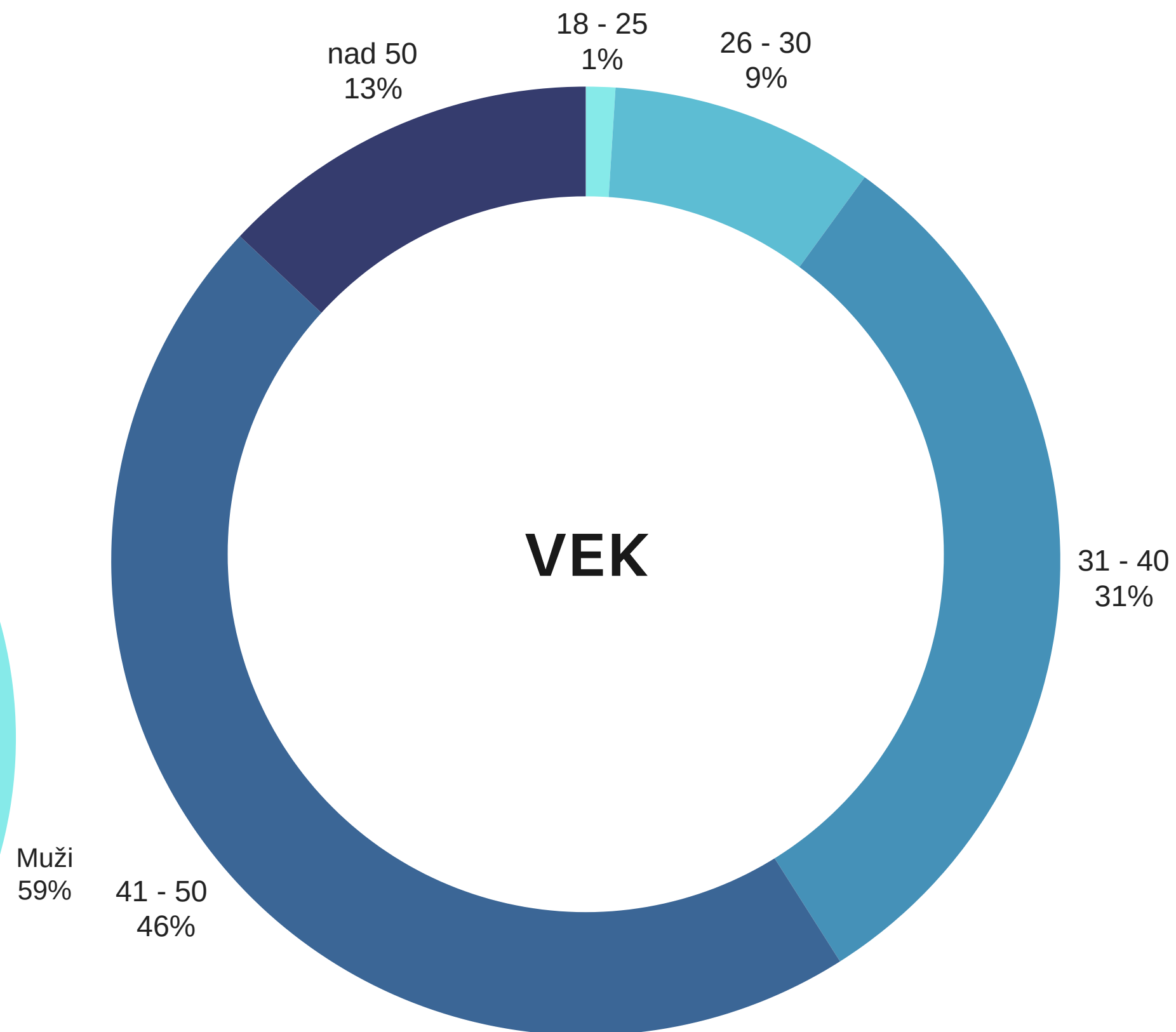
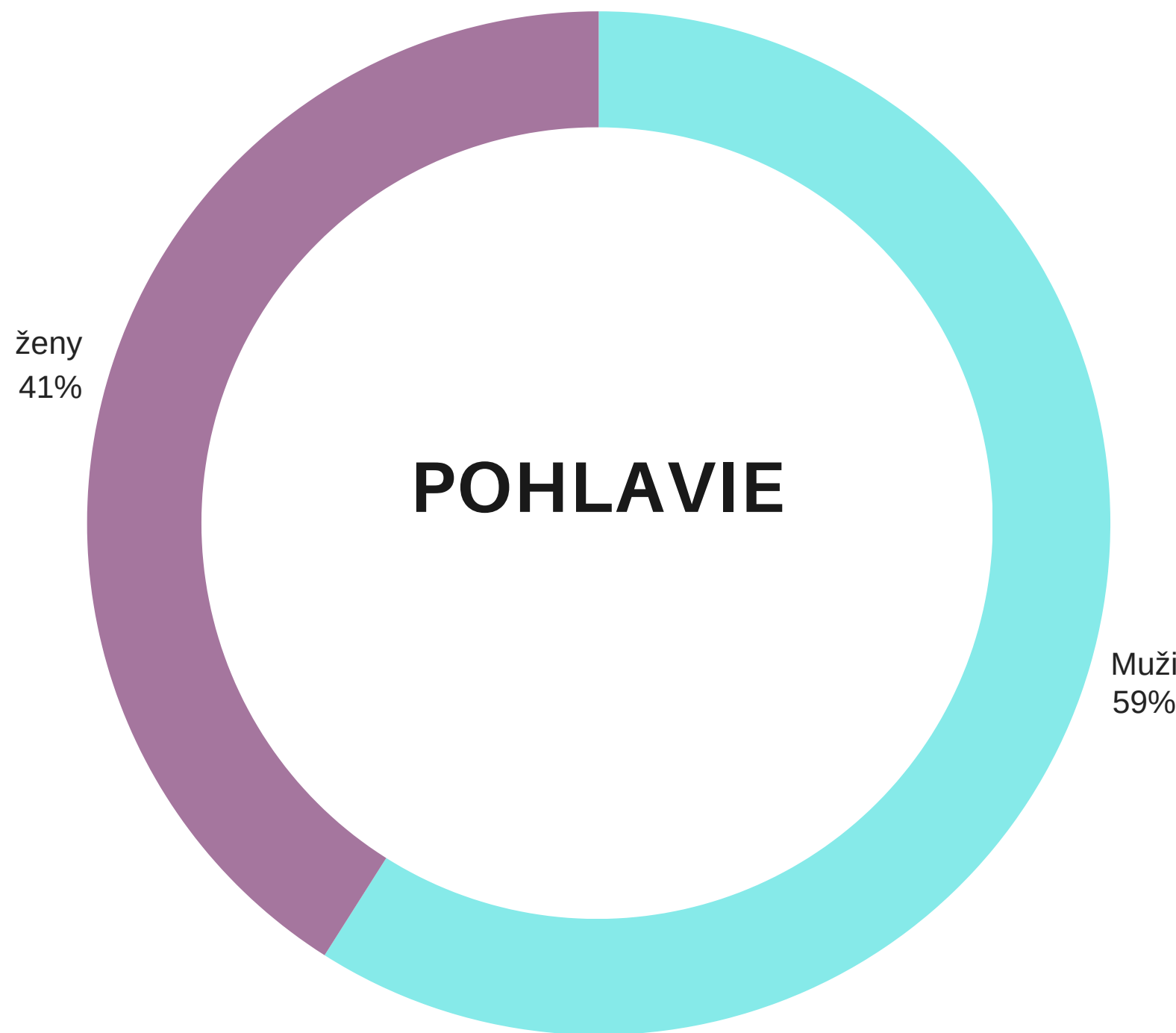
2023 - stigmatizácia v spoločnosti, niekoľkonásobné zakročenie voči populácii užívateľov drog

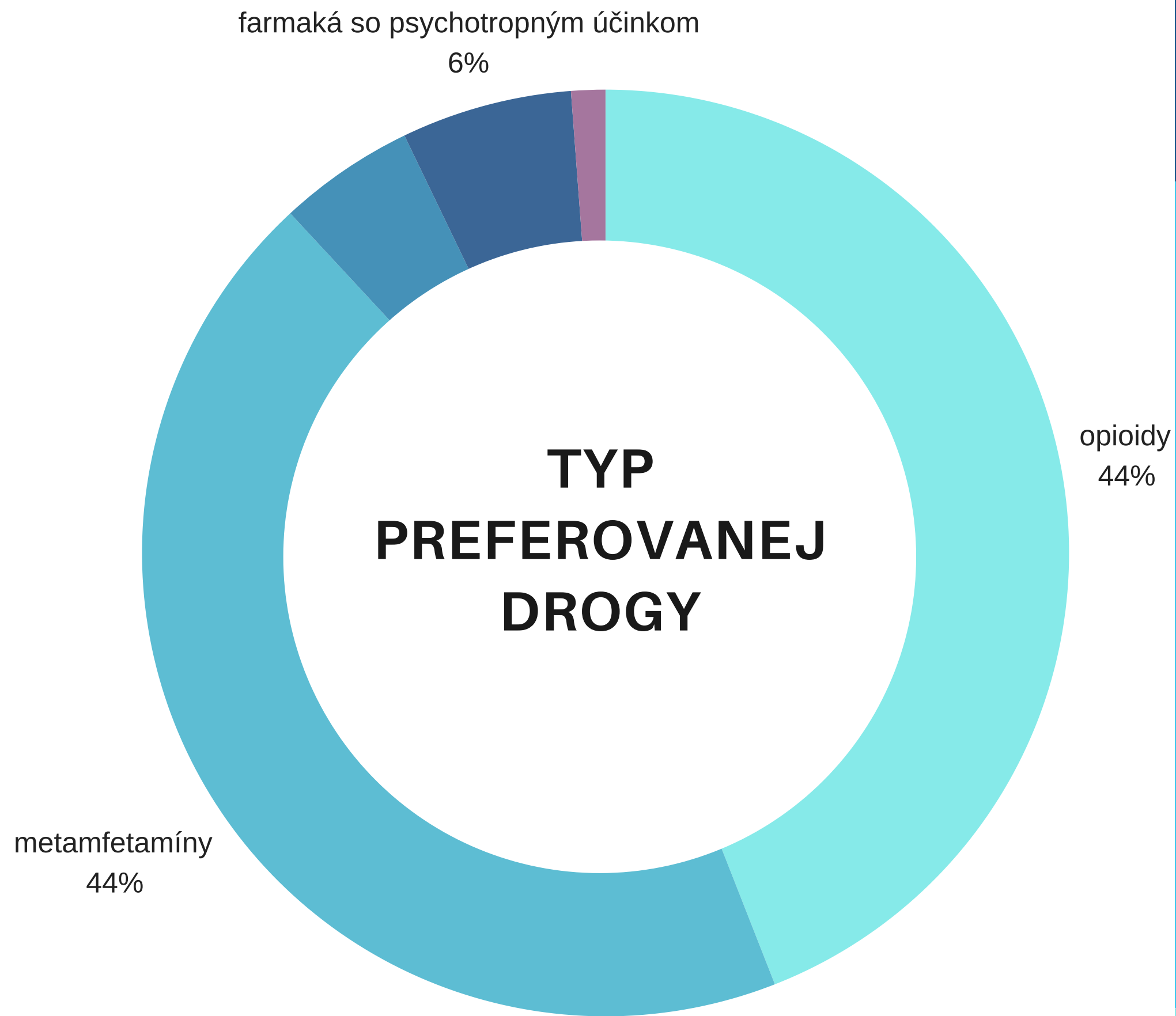
2024 - boj s MZ SR, zrušenie dotačnej výzvy na ochranu ľudských práv, hroziaci zákon o MVO, nová politika extrémistickej demokracie, novela trestného zákona?

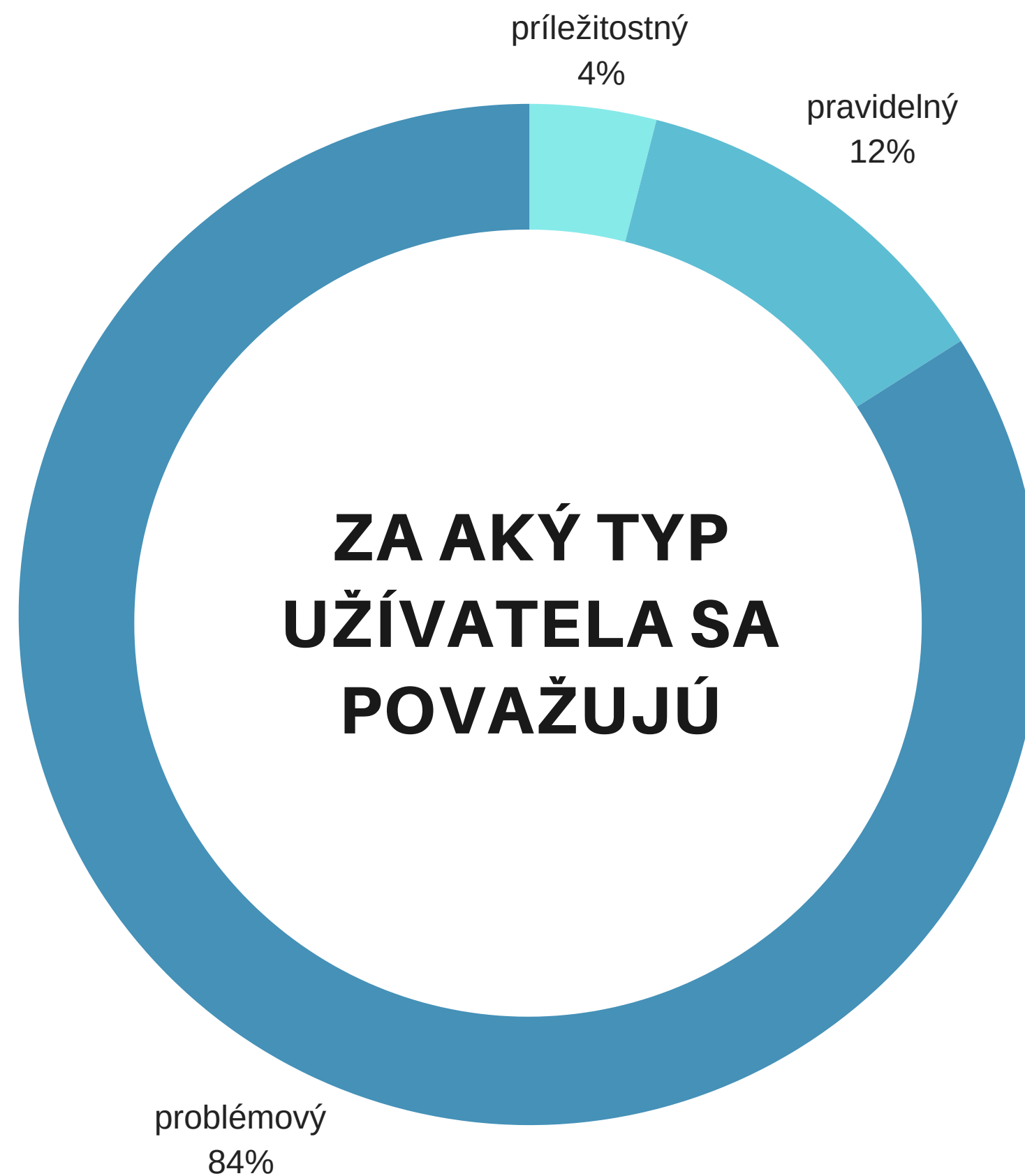
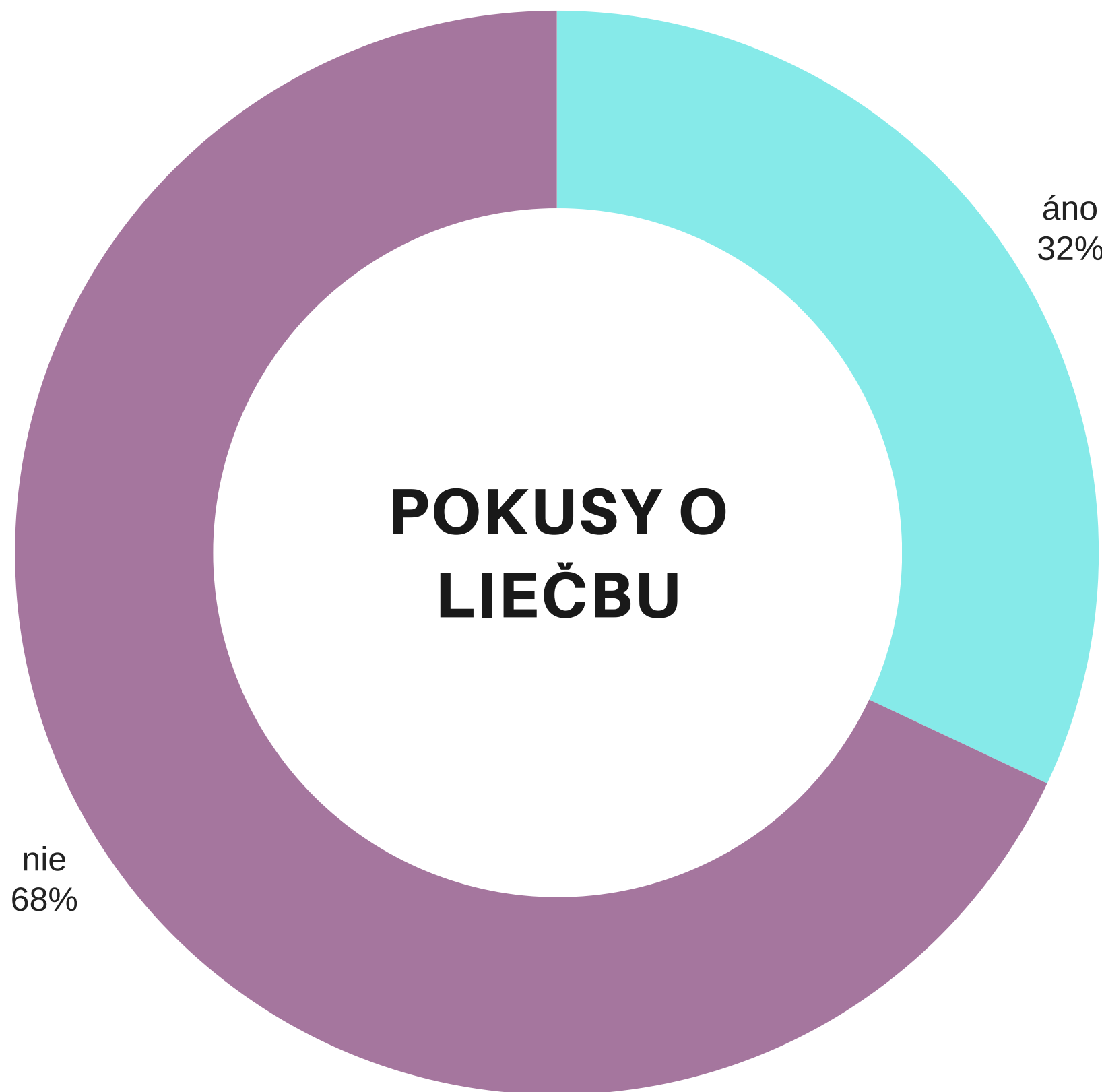
2024 - akreditácie, registrácie, vzdelávanie profesionálov, spustenie ambulantnej psychologickéj starostlivosti pre mladistvých

2024 - metadon stále nedostupný, heroín menej kvalitný, klienti starší a v zlom zdravotnom stave

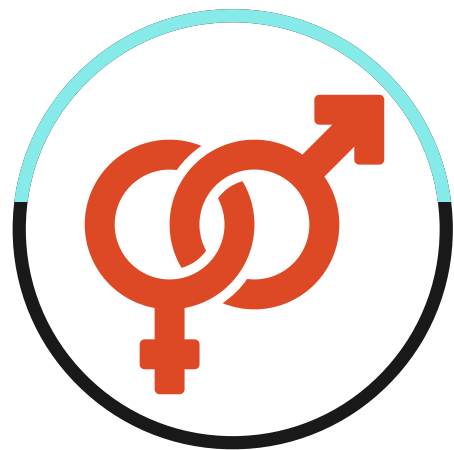
VÝSKUM 2022-2023

POTVRDENÉ HYPOTÉZY

RODOVÉ

VEKOVÉ

ZAMESTNANIE

ZAŽÍVANIE NÁSILIA

ZDRAVOTNÁ
STAROSTLIVOSŤ

OPIOIDY

KANABIOIDY

*Platí HA: $\chi^2(1) = 3.98$, $p = .046$, $\phi = -.141$ (u mužov sa vyskytuje fyzické násilie viac)

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka zažívania fyzického násilia ako funkcie pohlavia respondentov.

Zažitie fyzického násilia		Pohlavie	
		Muž	Žena
Áno	Počet (% v rámci stĺpca)	54 (45.8%)	26 (31.7%)
	Štandardizovaný reziduál	1.99	-1.99
Nie	Počet (% v rámci stĺpca)	64 (54.2%)	56 (68.3%)
	Štandardizovaný reziduál	-1.99	1.99

*Platí HA: $\chi^2(1) = 9.60$, $p = .002$, $\phi = -.219$

- Pohlavie muža sa signifikantne viac spájalo so zažitím situácie odmietnutia ošetrovania alebo poskytnutia zdravotnej starostlivosti z dôvodu bytia pod vplyvom drog

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka skúsenosti s odmietnutím zdravotnej starostlivosti ako funkcie pohlavia respondenta.

Pohlavie		Odmietnutie zdrav. starostlivosti	
		Áno	Nie
Muži	Počet (% v rámci stĺpca)	44 (75.9%)	74 (52.1%)
	Štandardizovaný reziduál	3.10	-3.10
Ženy	Počet (% v rámci stĺpca)	14 (24.1%)	68 (47.9%)
	Štandardizovaný reziduál	-3.10	3.10

*Platí HA: $\chi^2(1) = 26.53, p < .001, \phi = -.364$

- Pohlavie mužov sa významne a výrazne viac spájalo so zažitím šikany, alebo zneužitím právomoci verejného činiteľa z dôvodu užívania drog.

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka skúsenosti so zneužitím právomoci ako funkcie pohlavia respondenta.

Pohlavie		Zažitie zneužitia právomoci	
		Áno	Nie
Muži	Počet (% v rámci stĺpca)	66 (80.5%)	52 (44.1%)
	Štandardizovaný reziduál	5.15	-5.15
Ženy	Počet (% v rámci stĺpca)	16 (19.5%)	66 (55.9%)
	Štandardizovaný reziduál	-5.15	5.15

*Platí HA: $\chi^2(1) = 7.22, p = .007, \phi = -.190$

- Pohlavie mužov sa mierne, ale významne viac spájalo so zažitím negatívneho správania zo strany majoritnej spoločnosti.

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka skúsenosti s negatívnym správaním ako funkcie pohlavia respondenta.

Pohlavie		Zažitie negatívneho správania	
		Áno	Nie
Muži	Počet (% v rámci stĺpca)	66 (68.7%)	52 (50.0%)
	Štandardizovaný reziduál	2.69	-2.69
Ženy	Počet (% v rámci stĺpca)	30 (31.2%)	52 (50.0%)
	Štandardizovaný reziduál	-2.69	2.69

*Platí HA: $\chi^2(4) = 13.82, p = .008, \text{Cramerovo } V = .263$

Vek sa signifikantne spájal so zážitkom neodborného správania v nemocnici.

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka skúsenosti s neodborným správaním zo strany zdravotného personálu ako funkcie veku respondenta.

Veková skupina		Neodborné správanie v nemocnici	
		Áno	Nie
18 až 25 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	0 (0.0%)	2 (1.6%)
	Štandardizovaný reziduál	-1.11	1.11
26 až 30 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	2 (2.6%)	16 (12.9)%
	Štandardizovaný reziduál	-2.46	2.46
31 až 40 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	20 (26.3%)	42 (33.9%)
	Štandardizovaný reziduál	-1.12	1.12
41 až 50 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	46 (60.5%)	46 (37.1%)
	Štandardizovaný reziduál	3.23	-3.23
nad 50 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	8 (10.5%)	18 (14.5%)
	Štandardizovaný reziduál	-0.81	0.81

*Platí HA: $\chi^2(4) = 22.12, p < .001, \text{Cramerovo } V = .333$

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka skúsenosti so šikanou zo strany inštitúcií ako funkcie veku respondenta.

Veková skupina		Šikana zo strany inštitúcií	
		Áno	Nie
18 až 25 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	0 (0.0%)	2 (1.2%)
	Štandardizovaný reziduál	-0.64	0.64
26 až 30 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	0 (0.0%)	18 (10.8)%
	Štandardizovaný reziduál	-2.01	2.01
31 až 40 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	6 (17.6%)	56 (33.7%)
	Štandardizovaný reziduál	-1.85	1.85
41 až 50 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	16 (47.1%)	76 (45.8%)
	Štandardizovaný reziduál	0.14	-0.14
nad 50 rokov	Počet (% v rámci stĺpca)	12 (35.3%)	14 (8.4%)
	Štandardizovaný reziduál	4.24	-4.24

*Platí HA: $\chi^2(1) = 5.04$, $p = .025$, $\phi = .159$ (mierny pozitívny vzťah medzi užívaním opioidov a opiátov a zažitím negatívnych prejavov zo strany majoritnej spoločnosti)

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka zažívania negatívnych prejavov majoritnej spoločnosti ako funkcie užívania opioidov a opiátov.

Negatívne prejavy zo strany majoritnej spoločnosti		Užívateľ opioidov a opiátov	
		Áno	Nie
Áno	Počet (% v rámci stĺpca)	78 (52.7%)	18 (34.6%)
	Štandardizovaný reziduál	2.25	-2.25
Nie	Počet (% v rámci stĺpca)	70 (47.3%)	34 (65.4%)
	Štandardizovaný reziduál	-2.25	2.25

*Platí HA: $\chi^2(1) = 5.08$, $p = .024$, $\phi = .159$ (mierny pozitívny vzťah medzi užívaním kanabiooidov a zažitím negatívnych prejavov zo strany majoritnej spoločnosti)

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka zažívania negatívnych prejavov majoritnej spoločnosti ako funkcie užívania kanabiooidov.

Negatívne prejavy zo strany majoritnej spoločnosti		Užívateľ <u>kanabiooidov</u>	
		Áno	Nie
Áno	Počet (% v rámci stĺpca)	12 (75.0%)	84 (45.6%)
	Štandardizovaný reziduál	2.25	-2.25
Nie	Počet (% v rámci stĺpca)	4 (25.0%)	100 (54.4%)
	Štandardizovaný reziduál	-2.25	2.25

Tabuľka #. Kontingenčná tabuľka hodnotenia miery úspešnosti nájdania si zamestnania ako funkcie frekvencie užívania drog

Miera ovplyvnenia úspešnosti nájdania si zamestnania		Skupina užívateľov/užívateľiek drog		
		Príležitostný	Pravidelný	Problémový
Neovplyvňuje vôbec	Počet (%)	2 (25.0%)	0 (0.0%)	12 (7.14%)
	<u>Štd. rezid</u>	2.04	-1.43	0.18
Veľmi neovplyvňuje	Počet (%)	2 (25.0%)	4 (16.7%)	8 (4.8%)
	<u>Štd. rezid</u>	2.04	1.98	-2.84
Ovplyvňuje	Počet (%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	26 (15.5%)
	<u>Štd. rezid</u>	-1.12	-1.43	2.39
Veľmi ovplyvňuje	Počet (%)	0 (0.0%)	2 (8.3%)	26 (15.5%)
	<u>Štd. rezid</u>	-1.16	-0.85	1.38
Úplne ovplyvňuje	Počet (%)	4 (50.0%)	18 (75.0%)	96 (57.1%)
	<u>Štd. rezid</u>	-0.53	1.70	-1.22

Poznámka. Zvýraznené hodnoty štandardizovaných reziduálov indikujú signifikantný rozdiel od očakávaného počtu.

Ak vojna proti drogám nemá zmysel, má zmysel bojovať so stigmatizáciou alebo ju chcieť radšej eliminovať?

“destigmatizácia na princípoch HR”

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ!

Mgr. Sabína Brédová, projektová manažérka
Občianske združenie PRIMA

sabina.bredova@gmail.com
www.primaoz.sk

